

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ.

(Συνέχεια. Ἰδε φυλλάδ. 96.)

ρισθόμεν, οἱ μὲν τόνοι αὐτοῦ συγκροτοῦσιν ἀριθμὸν πεντακοσίων περίπου χιλιάδων, οἱ δὲ ναῦται ὀκτώ μυριάδων.

Ὡστε ἡ Ἑλλάς, ἢ τε ἀνεξάρτητος καὶ μὴ, κέκτηται ἐπὶ τοῦ παρόντος ἑπτακοσίας καὶ πενήκοντα χιλιάδας τόνων, καὶ ἑκατὸν τριάκοντα χιλιάδας ναυτῶν, πλὴν τῶν τοῦ Ἰονίου Κράτους.

Καὶ σημειωτέον ὅτι μεταξὺ τοῦ ναυτικοῦ τούτου πλήθους, οὐδὲ εἰς ἕνος ναυτικῆς ὑπάρχει· διότι ἐκ τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων χριστιανικῶν φυλῶν αἰτινες κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἀνατολῇ, μόνη ἢ ἐπιδομένη εἰς ναυτικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐντροφῶσα, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τοῖς θαλασσίαις κινδύνοις, εἶναι ἡ Ἑλληνική.

Ἐξεθέσαμεν ἐν συντόμῳ τὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ πρὸ τοῦ ἀγῶνος καὶ μετ' αὐτόν. Ὅστις ἀναπαλάσσει τὸν βαθμὸν τῆς εὐδαιμονίας εἰς ἣν ἀνοψώθη πρὸ τοῦ 1821 ἔτους, βαθμὸν αὐτὸς παράδειγμα ὁμοίον δὲν εὐρίσκεται ἀναλόγως μεταξὺ τῶν ἄλλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, λάθει δὲ συγχρόνως ὑπ' ὅψιν τὴν ταχυτάτην καὶ βεβαίως ἀξιοθαύμαστον ἀνάπτυξιν εἰς ἣν περιῆλθεν ἐντὸς τινῶν ἐτῶν, μετὰ τὴν ἀξιοδάκρυτον ἀπυρίαν εἰς ἣν εἶχε καταντήσει· κατὰ τὸ 1830 ἔτος, θέλει νομίσει ὅτι νόμοι σοφοί, δικαιοσύνη αὐστηρὰ ἐπαγρυπνοῦσα διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν υποχρεώσεων, ὅροι ποινικοὶ ἱκανοὶ νὰ περιστείλωσι τὴν ἀδικίαν, ἢ τουλάχιστον κανονισμοὶ διαγράφοντες τὰ δικαιώματα, τὰ καθήκοντα καὶ τὰς ἀμοιβαίας υποχρεώσεις, ἐκυβέρνων τὸ ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὅμως νόμοι, καὶ ὅροι, καὶ κανονισμοὶ τοιοῦτοι δὲν ὑπῆρχον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην· διότι.....

Ἄλλ' ἂν δικαιοσύνη ἐγγραφὸς δὲν ὑπῆρχεν, ὅμως ἐσώζετο τις ἄλλη, ἥτις, ἄνευ δικαστηρίων καὶ ἀνευ φυλακῶν, κατέστελλε τὰς παρεκτροπὰς, καὶ διετήρει ἀνεπηρέαστον τὴν τιμὴν τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος. Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὕτη, ἢ τοσοῦτω οἰκεία καὶ τοσοῦτω σεβαστὴ μεταξὺ τοῦ ἀμαθοῦς πολλάκις δὲ καὶ ἀγρίου ἐκείνου πλήθους, ἦτο ἐκείνη ἥτις ἐν Εὐρώπῃ θεωρεῖται ὡς τὸ τελευταῖον πόρισμα τοῦ πολιτισμοῦ· δηλαδή, ἡ κωνή γνώμη· ὁ φόβος αὐτῆς, ἀβύρωτον ἔχων καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ χαρακτῆρος τῶν ναυτῶν, ἐπέιχε τὸ πον καὶ νόμων καὶ διατάξεων.

Εἰς τὴν κοινὴν ἀρα ταύτην γινώμην ὀφείλεται πρὸ πάντων ἡ ἀκμὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ναυτικοῦ πρὸ τοῦ 1821 ἔτους· ἄνευ δὲ ταύτης καὶ ζήλος, καὶ δραστηριότης, καὶ ἀνδρεία, καὶ εὐφυΐα πάντα ἤθελον ἀποβῆ μάταια. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ 1830 ἔτος, ὅτε, ἐγκαθιδρυθείσης τακτικῆς κυβερνήσεως, σύστημά τι, ἀτελὲς εἰσέτι, ναυτικῆς νομοθεσίας, ἤρξατο νὰ διευθῆναι τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ἢ ἀνάπτυξις αὐτῶν δὲν ἤθελε βεβαίως προβῆ εἰς τὸν βαθμὸν τὸν ὅποιον ἴδομεν, ἄνευ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων.

Δι' ἄλλου ἀρθροῦ θέλομεν ὁμιλήσει περὶ τῶν ἐθίμων καὶ τῶν νόμων, τῶν ἐπικρατησάντων κατὰ τὰς δύο περιόδους περὶ ὧν διελάβομεν.

Ἀναχωρήσας ἀπὸ Πεντεῦσιος, καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὴν Ἀρτοτίναν, δὲν ἀκίνητα οὐδαμοῦ ἀρχαιότητος, καὶ οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν Ἀρτοτίναν μαθὼν δ' ἐκ τύχης, ὅτι μακρὰν αὐτῆς εἰς μίαν θέσιν Γονυκλισιᾶ, κειμένην ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, ὑπάρχει ἐντὸς τῆς γῆς μαρμαρινὸς τις οἰκοδομὴ, ἔσπευσα νὰ μεταβῶ ἐκεῖ· θέλω ὁμοίως περιγράψαι τὴν πορείαν μου, πρὸς ὁδηγίαν παντὸς ἐπιθυμοῦντος νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.

Ἐκκινήσας ἀπὸ Ἀρτοτίνης, ἔλαβον τὴν πρὸς ἄρκτον ὁδὸν, καὶ μετέβην εἰς τὴν ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσαν διαλελυμένην μονὴν τοῦ Προδρόμου, ὅπου διενυκτέρευσα. Τὴν ἐπιούσαν ἀφῆκα ἔωθεν τὴν μονὴν, καὶ κατελθὼν πρὸς ἄρκτοδύσιν, ἔφθασα εἰς τὸν ποταμὸν Λυκίρμαν, Φιδάριν σήμερον καλούμενον, δετις κυλίων τὰ ἦτυχα, ἀλλὰ θραμβῶδη βεῖθρά του, ἐπήγαυε νὰ ἐκβάλλῃ εἰς Μεσολόγγιον, ὑπὸ τὸ ὄνομα « Εὐπνος »· διαβὰς δὲ αὐτόν, ἀνῆλθον δι' ὁδοῦ, ἀνοιγόμενης εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ οἰκοδομὴ, καὶ περιεχομένης εἰς τὰ ὅρια τοῦ χωρίου Σιτίστας τοῦ δήμου Ἀποδοτίας τῆς ἐπαρχίας Ναυπκτίας. Τέλος ἔφθασα μετὰ μίαν ὥραν (ἀπὸ τῆς Μονῆς) εἰς τὴν θέσιν, ὅπου κεῖται ἡ οἰκοδομὴ, γραφεὶς πρὸς δεξιὰν καὶ ἀρῆσας τὴν ὁδὸν δπισθὲν μου ὡσεὶ δέκα βήματα.

Τὰ πρῶτα σημεῖα, τὰ μαρτυροῦντα τὴν ὑπαρξιν τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, εἶναι ἑπτὰ λίθοι ἑτερομήκεις, ἐξηγμένοι ἀπὸ τὴν ὀροφὴν του, καὶ ἐσπαρμένοι τῆδε κάκεισε. Αἱ φαινόμεναι ὑπὲρ τὴν γῆν ἐξοχαὶ λίθων τινῶν τῆς ὀροφῆς, καὶ τέλος στόμιον, ἠνεωγμένον πρὸς ἀνατολὰς τῆς οἰκοδομῆς ἐπὶ τῆς ὀροφῆς δι' ἀφαιρέσεως δύο λίθων μεγάλων.

Ἐκ τοῦ στομίου τούτου κατῆλθον, πατῶν εἰς λίθους, χώματα καὶ φύλλα δένδρων, συσσωρευθέντα ἀπὸ τοὺς ἀφιλοκάλους ποιμένας, τὰς πνοὰς τῶν ἀνέμων καὶ τὰς βροχὰς.

Τὸ ἑμβαδὸν εἶναι τετράγωνον κατὰ μῆκος καὶ πλάτος (διότι τὸ ὕψος δὲν φαίνεται)· πᾶσα δὲ πλευρὰ περιλαμβάνουσα πέντε λίθους ἴσου σχεδὸν μεγέθους, ἔχει ἑκτασιν τριῶν βασιλικῶν μέτρων ὡς ἐγγιστα· ἡ ὀροφή εἶναι θολωτὴ, καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, μετὰ τὴν εἰδικὴν παρατήρησιν, ὅτι, ἂν μίᾳ σειρᾷ περιέχει τέσσαρας λίθους, ἄλλους τόσους περιέχει καὶ ἡ ἀντιστοιχοῦσα, ἂν δὲ, πέντε, ἐπίσης, μόνος δὲ ὁ δεσμὸς αὐτῆς σύγκειται ἀπὸ λίθους στερεωτέρους καὶ μικροτέρους, καὶ σχηματίζει εἶδος ταινίας τοξοειδοῦς. Αἱ πλευραὶ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ὀροφῆς σύγκεινται ἐκ λίθων λελαξευμένων καὶ εὐρύθμων, εἰς πᾶσαν δὲ ἐνωσίν των οἱ λίθοι παρουσιάζουσι τετραμήκας τὰς γωνίας των, καὶ σχηματίζουσι μικρὸν αὐλακκ.

Τὸ ἔδαφός του ἐστάθη ἀδύνατον νὰ τὸ ἴδω, ὡς καλυπτόμενον ἀπὸ σωρὸν πετρῶν καὶ χωμάτων πρὸς τὴν δυτικὴν ὄριον ὅπως γωνίαν παρετήρησα μακρὸν λίθον, παριστῶντα ἀνιόφλιον θύρας, καὶ κύψας εἶδον ὅπην, ἐξ ἧς διὰ τῆς βοήθειας κηροῦ ἀναμμένου παρετήρησα ἄλλην διαίρεσιν, ἐπίσης καλῶς ἐξεργασμένην μὲ χωριστὴν ὄροφον, πλήρη ὅμως γῆς, εἰσρευσάσης ἐξ ἄλλης ὀπῆς, ἠνεωγμένης πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ὄροφης.

Τὸ οἰκοδόμημα ἐν γένει εἶναι κομψὸν καὶ θαυμάσιον, ἀλλ' ὡς ὑπόγειον, δὲν παριστᾷ οὐδαμῶθεν εἰσοδόν, ἥτις δὲν δύναται ν' ἀνευρεθῇ εἰμὴ μετὰ μίαν ἀνασκαφὴν. Ὑποτίθεται ὅμως αὕτη πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, καὶ κοινωνεῖ βεβαίως μὲ τὴν ἄλλην διαίρεσιν, ὡς προέφην.

Οἱ λίθοι, ἐξ ὧν σύγκειται τὸ οἰκοδόμημα, εἶναι οἱ λεγόμενοι σχίσται αἱ φαινόμενα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐξοχαί τῶν λίθων τῆς ὄροφης ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ὁλόκληρος ἡ οἰκοδομὴ παριστᾷ ἐξωτερικῶς ἀπότομόν τι καὶ ἀρρυθμον. Ἄν δὲ ἀνασκαφῇ ἡ γῆ, ἐξωθεν μὲν θέλουσιν φαίνεσθαι θόλοι τραχεῖς καὶ ἀτεχνοί, ἐσωθεν δὲ δώματα ἀριστα ἐξεργασμένα καὶ εὐρυθμα. Διὰ τῆς ἀπὸ 28 Ἰουλίου καὶ ὑπ' ἀριθ. 1784 πρὸς τὴν Νομαρχίαν ἀναφορᾶς μου ἐτόλμησα νὰ χαρακτηρίσω τὴν οἰκοδομὴν ταύτην ὡς *Μαρτεῖον*. Ἄλλ' ἤδη μελετήσας τοὺς ἀρχαίους Γεωγράφους, διατείνωμαι μετ' εὐλόγου πεποιθήσεως, ὅτι ὁ μὲν λόφος, ὅπου κεῖται, εἶναι ὁ *Ταφιασσός*, ἡ δὲ οἰκοδομὴ εἶναι τὸ *Μνημεῖον τοῦ Κενταύρου Νέσσου*. Ἴδού δὲ εἰς ποίας μαρτυρίας στηρίζω τὴν πεποίθησίν μου.

Ὁ Στράβων, περιγράφων τὰς Λοκρῆς χώρας, ἐξακολουθεῖ ἰσχυρῶς ἐν βιβλίῳ θ'. Κεφ. Δ'. §. 7. καὶ 8. οὕτω « Τῶν γε μὴν ἐσπερίων Λοκρῶν Ὁμηρος οὐ μέμνηται, ἢ οὐ ῥητῶς γε ἀλλὰ μόνον τῷ δοκεῖν ἀντιδιαστέλλεσθαι τούτοις ἐκείνους, περὶ ὧν εἰρήκαμεν, (α)

« Λοκρῶν, οἱ ναίουσι πέραν Ἰερῆς Εὐβοίης;

« Ὡς καὶ ἐτέρων ὄντων. Ἄλλ' οὐδ' ὑπὸ τῶν ἄλλων τεθρόλληται ποιητῶν. Πόλις δ' ἔσχον Ἀμφοισσάν τε καὶ Ναύπακτον, ὧν ἡ Ναύπακτος συμμένει τοῦ Ἀντιρρίου πλησίον ὠνόμασται δὲ ἀπὸ τῆς ναυπηγίας τῆς ἐκεῖ γενομένης, εἴτε τῶν Ἡρακλειδῶν ἐκεῖ ναυπηγησάμενων τὸν στόλον, εἴθ' ὡς φησὶν Ἐροτος, Λοκρῶν ἐστὶ πρότερον παρασκευασάντων. Ἔστι δὲ νῦν Αἰτωλῶν, Φιλίππου προσκρίναντος.»

§. 8. « Αὐτοῦ δὲ καὶ ἡ Χαλκίς, ἧς μέμνηται καὶ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ Αἰτωλικῷ κητάλογῳ, ὑποκίτω Καλυδῶνος. Αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ Ταφιασσός, Λόφος, ἐν ᾧ τὸ τοῦ Νέσσου Μνημεῖον καὶ τῶν ἄλλων Κενταύρων, ὧν ὑπὸ τῆς σηπεδόδος φασὶ τὸ ὑπὸ τῆς ρίζης τοῦ Λόφου προερχόμενον δυσῶδες καὶ θρόμβους ἔχειν ὕδωρ βεῖν διὰ δὲ τοῦτο καὶ Ὀζόλας καλεῖσθαι τὸ ἔθνος κλπ.»

Ὁ ὑπὸ τῆς ρίζης τοῦ Λόφου βέων ποταμὸς εἶναι ὁ

(α) Ὁρα βιβλ. θ'. Κεφ. Δ'. §. 1.

Λυκόρμας, πηγάζων ἀπὸ τοῦ ὄρους Βωμίας, καὶ Εὐηνος ὑστερον ἐπωνομασθεῖς, κατὰ τὸν Ἀπολλοδώρον. Τὸ δὲ ὅτι τὸ ὕδωρ αὐτοῦ ἦτον δυσῶδες εἶναι καθαρὸς μῦθος, ὡς συνείθιζον οἱ ἀρχαῖοι νὰ μυθελογῶσι πολλὰ πράγματα. Τὸ ἐμυθολογοῦν δὲ κατ' ἐμὲ οὕτω, (α.) διότι ἐπὶ τοῦ Λόφου, εἰς τὴν ρίζαν τοῦ ὀπίου βέει, ὑπῆρχε τὸ μνημεῖον τοῦ Νέσσου καὶ τῶν ἄλλων Κενταύρων καὶ β'.) διότι ἀληθῶς εἶχε καὶ ἔχει καὶ σήμερον ἐτι θρόμβους, τούτεστι εἶναι ὡς διαλελυμένον (κεκομμένον) αἶμα, ἐπειδὴ καὶ ἡ γῆ, ὅθεν ἐκπηγάζει, καὶ αἱ ἀκαταίριον διέρχεται, εἶναι εὐθροπαι καὶ γ'.) διὰ νὰ δικαιολογήσων τὴν ἐπίκλησιν « Ὀζόλας ».

Ἐπειτα, κατὰ τὰ Γεωγραφικὰ Λεξικά, ἡ Καλυδῶν ἦτον μίξ τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλληνικῶν πόλεων ἐν τῇ Αἰτωλίᾳ, κειμένη ἐπὶ τοῦ Εὐηνοῦ ποταμοῦ ὁ δὲ Εὐηνος ποταμὸς, καλούμενος πρότερον Λυκόρμας, ἐπωνομασθη ὑστερον Εὐηνος, καὶ καλεῖται σήμερον κοινῶς «φίδαρις». Ὁ δὲ Ταφιασσός Λόφος ἔκειτο ἐν τῇ Καλυδωνίᾳ χώρᾳ.

Ὅλαι αὐταὶ αἱ μαρτυρίαι, ὡς καὶ τὸ σχῆμα τῆς οἰκοδομῆς, μὲ πείθουσι νὰ χαρακτηρίσω αὐτὴν μὲν ὡς τὸ μνημεῖον τοῦ Νέσσου, τὸν δὲ λόφον, ἐν ᾧ κεῖται, ὡς τὸν Ταφιασσόν.

Διὰ τὴν νέαν ταύτην ἀνακάλυψιν αἰσθάνομαι μεγίστην χαρὰν καὶ εὐχομαι ν' ἀναγνωρισθῇ ἐπιτυχῆς καὶ ἀπὸ τοὺς σοφοὺς Ἀρχαιολόγους.

Περὶ τὴν ἀπ' Ἀρτοίνης ἀναχώρησίν μου πολλὰ χωρία, δὲν ἀπέντησα ἀλλοῦ Ἀρχαιότητος, εἰμὴ εἰς τὴν θέσιν Βελούχιον, τὸ τερπνὸν καὶ τὸ κάλλος τῆς ὁποίας περιέγραψα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Συνοικισμοί ».

Αὐτοῖσι περὶ τὴν ἀνατολικὴν κλίσιν ἐντὸς Λόφου ὑψηλοῦ φαίνονται σειραὶ τετραγώνου περιτειχίσματος, ἀρχομένου ἀπὸ μιᾶς γεφύρας, ὠκοδομημένης κατ' ἔθος ἀρχαϊκῶν, καὶ ἐνουμένης πρὸς ἀρκτον καὶ μεσημβρίαν, μὲ λαμπρὰν ἀκρόπολιν, κειμένην ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Λόφου, τῆς ὁποίας ἀώζονται ἐτι καὶ νῦν πολλὰ, ἐρείπια μὲν, ἀλλὰ μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα τῆς δόξης τῶν προγόνων μας. Τὰ μακρὰ τεῖχη δεικνύουσιν, ὅτι ἡ πόλις ἦτον πολυάνθρωπος, ἡ δὲ ἀκρόπολις, ὅτι κατοικεῖτο καὶ ὑπὸ πλουσίων ἀνδρῶν. Ἀλλὰ μαλονότι κατέβαλον παλὺν κόπον διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ δώσω εἰς αὐτὴν ἀρχαίαν τι ὄνομα, δὲν ἠθυνήθην, διότι, ὡς παρετήρησα, καμμία ἐκ τῶν ἀπαρτιζουσῶν τὴν τετράπολιν τεσσάρων πόλεων, Ἐρινεοῦ, Βοίου, Πίνδου καὶ Κυπνίου δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῇ αὐτοῖσι, κατὰ τὸ ὑπ' ὄψιν μου Γεωγραφικὸν Λεξικὸν τοῦ Λωρέντου, λέγοντος, ὅτι ὁ μὲν Ἐρινεός κεῖται περὶ τὸ ὄρος Πίνδον, τὸ δὲ Βοῖον πλησίον τοῦ Ἐρινεοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ, ἡ δὲ Πίνδος, ἐπὶ τοῦ ὄρωνύμου ποταμοῦ. ὁστις, κατὰ Στράβ. Βιβλ. θ'. Κεφ. Δ'. § 10. « παραρῆει αὐτὴν, ἐμβάλλων εἰς τὸν Κηφισσόν, οὐ πολὺ τῆς Αἰλαίας ἀπῶθεν » καὶ τὸ Κυπνίον ἐπὶ τοῦ ὄρους Παρνασσοῦ.

Ἡ ἀκρόπολις τῆς ἀνωτέρω ἠρειπωμένης ἀρχαίας πόλεως κεῖται ἐπὶ τῆς Γεφύρας ἐνός ποταμοῦ, τὸν ὁποῖον κοινῶς μὲν ὀνομάζουσι *Μόρνον*, ὁ δὲ

Σκαρλάτος Βυζάντιος επικαλεῖ Πίνδον. Ὁ Πίνδος δὲ ποταμὸς, κατὰ τὸν Στράβωνα, ἐμβάλλει εἰς τὸν Κηρισσόν, οὐ πολὺ τῆς Διλαίας ἀνωθεν, κειμένης εἰς τὴν Φωκικὴν χώραν, ἐν ᾧ ὁ Μόρνος πηγάζει μὲν ἀπὸ τὸ ὄρος Οἶτην, ἐμβάλλει δὲ εἰς τὸν Κρισσαῖον κόλπον μεσημβρινῶς τῆς Ναυπάκτου. Ἐνδέχεται ὁμοίως νὰ ἴηαι εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ποταμὸς ὑπὸ τὸ ἴδιον ὄνομα, καὶ νὰ διαιρῆται εἰς δύο κλάδους, ἐξ ὧν ὁ εἰς ἐμβάλλει εἰς τὸν Κηρισσόν τῆς Φωκίδος, καὶ ὁ ἕτερος εἰς τὸν Κρισσαῖον κόλπον.

Ἄν ὑποτεθῆ τοῦτο, τότε εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ ἴηαι ἐσφαλμένη ἢ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Λωρέντη γραφὴ. « Ἐρινεός, πόλις Δωρικὴ περὶ τὸ ὄρος Πίνδος » ἀντὶ « περὶ τὸν ποταμὸν Πίνδον » διότι τὸ ὄρος Πίνδος (τανῦν Μιτζοβον) εἶναι τὸ μεταξὺ Βισσαλίας καὶ Ἡπείρου, καὶ ἀπέχει πολὺ τῆς Δωρικῆς χώρας. Τότε ἴσως ἐπιτρέπεται εἰς τινὰ νὰ χαρακτηρίσῃ τὰ περὶ ὧν πρόκειται ἀρχαῖα ἐρείπια ὡς τὴν ἀρχαίαν πόλιν Ἐρινεόν, τοσοῦτω μᾶλλον, καθόσον, ἂν ἡ Πίνδος προσδιορισθῆ ὡς κειμένη ἐπὶ τῆς Οἶτης, κατὰ τὸ ἀνωτέρω Λεξικόν, θεωρεῖται ὡς ὑπερκείμενος τοῦ Ἐρινεοῦ (ὑπέρεται δὲ Πίνδος τοῦ Ἐρινεοῦ Στράβ.)

Εἰς τὸν τοίχον ἐνὸς τῶν κατὰ τὴν θέσιν Βελοῦχιον ὑπάρχόντων Μύλων παρατήρησα καὶ μίαν ἐπιγραφὴν, ἔχουσαν οὕτω, « ΕΥΑΝΔΡΑ ΕΙΛΕΙΟΥ ΔΙ... » ἢ ἐπιγραφὴ αὕτη ἦτον βεβαίως Ἐπιτάφιος, ἀλλ' ἔμεινεν ἔκτοτε ἀτελής.

Ἀναχωρήσας ἐκείθεν μετέβην εἰς τὸ παραποτάμιον χωρίον Λευκαδίτι, εἰσελθὼν μεσημβρινῶς κατ' ὄψιν αὐτοῦ παρὰ τὴν κοινὴν ὁδὸν ψαύει ὁ διαβάτης μικρὰν τινὰ σειρὰν ἀρχαίου τείχους, ἀλλὰ δὲν διακρίνει, ἂν τὸ μέρος ἐκεῖνο ἔδυνατο νὰ ἐκλεχθῆ ὡς κατοικίᾳ πολλῶν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Στράβων ὀνομάζει τὰς τέσσαρας Δωρικὰς πόλεις μικρὰς καὶ λυπρόχωρους, (τῶς μὲν οὖν ἦσαν ἐν ἀξιώματι αἱ πόλεις, καὶ περ μικραὶ καὶ λυπρόχωροι §. 11.) Ἐνδέχεται νὰ ὑπῆρχεν αὐτόθι τὸ Βοῖον, καθόσον μάλιστα περιγράφεται ἀπὸ τὰ γεωγρ. λεξικά, ὡς κείμενον πλησίον τοῦ Ἐρινεοῦ, ἂν Ἐρινεός θεωρηθῆ ἢ ἐν Βελοῦχιῳ ἡρειπωμένη πόλις, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, καὶ καθόσον τὸ Λευκαδίτι ἀπέχει τοῦ Βελοῦχιου δύο ὥρας, καὶ κεῖται εἰς τὰς δυτικὰς ὕψους ὕψηλόν « Γκιάνκι » καλούμενον, καὶ ἀποτελοῦντος ἕνα κλάδον τοῦ Περνασσοῦ.

Ἄν τὰ ἐν Βελοῦχιῳ ἐρείπια χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἡ πόλις Ἐρινεός, τὰ δὲ κατὰ τὸ χωρίον Λευκαδίτι, ὡς τὸ Βοῖον, τότε ἔρχεται κατὰ σειρὰν ἢ πόλις Πίνδος, κειμένη περὶ τὴν ἐσπερίαν πλευρὰν τῆς Οἶτης, καὶ οὐ μακρὰν ἢ πόλις Κυτίνιον, ὁποῖον θεωρεῖται πιθανῶς σήμερον τὸ χωρίον Μυρολιθάρι, ὅπου ὑπάρχουν, ὡς μοὶ εἶπον, πολλαὶ ἀρχαιοῦτες, καὶ ὅπερ εἶναι ἤδη ἡ πρωτεύουσα τοῦ Δήμου Κυτίνιου τῆς Ἐπαρχίας Περνασσίδος.

Ἄλλας ἀρχαιοῦτας δὲν ἀπῆντησα, πλὴν μόνον εἰς τὴν ἀρκτικὴν πλευρὰν τοῦ χωρίου Λιδωρικίου, καὶ ταύτας συνισταμένας ἀνώτερον μὲν εἰς ἕνα πύργον, ἐγγύτερον δὲ εἰς τὰς τῶν ὁποίων,

ὡς ἐμαθον, ἀνευρέθησαν μετ' ἀνασκαφῆν καὶ πολὺ τιμὰ τινὰ εἶδη.

Ἐνταῦθα περατοῦται ἡ περιγραφὴ τῶν κατὰ τὴν Δωρίδα ὑπαρχουσῶν ἀρχαιοτήτων. Ἄν δὲ παρέλειψα τυχὸν καὶ τινὰς, ἢ ἔλλειψις αὕτη ἢ ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἀθλιότητα τῶν κατοίκων, μὴ ὄντων εἰς κατάστασιν νὰ μοὶ χορηγήσωσιν ἀκριβεστέρως πληροφορίας.

Κ. ΚΑΛΑΜΙΔΑΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΑΓΜΑΤΟΣ

ΤΩΝ

ΙΗΣΟΥΙΤΩΝ.

—ο—

Περὶ οὐδεμιᾶς θρησκευτικῆς κοινότητος ἔχομεν τόσας ἀντιφατικὰς πληροφορίες, ὅσας περὶ τῶν Ἰησουϊτῶν οὐδεὶς ἄλλος θρησκευτικὸς σύνδεσμος εὔρε θερμοτέρους ὑπερασπιστὰς, καὶ σφοδρότερους ἀντιπάλους, ὅς' ὧν ἐγγράφησαν πλεῖστα καὶ ὑπὲρ καὶ κατὰ.

Τὸ τάγμα τῶν Ἰησουϊτῶν, τὸ καὶ ἀδελφότης Ἰησοῦ, ὑπὸ δὲ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ *Λουολίται* καλούμενον, ἐσυστήθη κατὰ πρότερον διὰ Ἰγνατίου Λουόλα, γεννηθέντος τὸ 1491 ἐξ ἐπισήμου τινὸς οἰκογενείας ἐν τῇ Γουίπουσκη, ἐπαρχίᾳ τῆς Βισκαΐας ὅστις, ἐκδοτός παιδίον ἐκ τῆς εὐθυμίας τοῦ κόσμου, ἦτον εἰς τῶν ἐν τῇ αὐτῇ τῆς Μαδρίτης θαλαμηπόλων Φερδινάνδου τοῦ Καθολικοῦ, μεθ' οὗ καὶ τινὰς ἐκστρατείας ἔκαμε καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Γάλλων πολιορκίαν τῆς Παμπελούνης, κατὰ τὸ ἔτος 1521, βαρέως πληγωθεὶς τὸν πόδα ἠναγκάσθη διὰ πολλὸν χρόνον νὰ ἀποσυρθῆ εἰς τὴν πατρικὴν του οἰκίαν, καθ' ἣν ἀστήμα ἐνησχολεῖτο εἰς ἀνάγνωσιν συναξαρίων καὶ ἄλλων βιβλίων ἐκκλησιαστικῶν. Μετὰ δὲ τὴν ἀνάρρωσίν του ὁ Ἰσπανὸς ἦρως, κατεχόμενος οὐδὲν ἦττον ὑπὸ ζωνρᾶς φαντασίας, ἢ ὑπὸ ἀμετατρέπτου θελήσεως, ἀπεφάσισε νὰ ἀφιερῶθῆ ὅλως εἰς ἕν τῶν πνευματικῶν ἱπποτικῶν ταγμάτων, καὶ εἰσελθὼν εἰς μοναστήριόν τι ἐν τῇ πόλει Μινωρίσσα ἐξήσκη τὰς αὐστηροτάτας σωματικὰς κολάσεις προτρέπων καὶ ἄλλους εἰς τοῦτο, καὶ συνθεὶς τότε πρότερον τὰ *Πνευματικὰ αὐτοῦ Γυμνάσματα*, τὰ κατὰ τὸ 1548 ἐν Ρώμῃ ἐκδοθέντα. Μετὰ ταῦτα ἀπεδήμησεν εἰς Ἰερουσαλὴμ με σκοπὸν νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς Μωαμεθανούς· ἀλλ' ἐμποδίσθη ὑπὸ τοῦ ἐν Παλαιστίνῃ ἡγουμένου τῶν Φραγκισκανῶν, καθότι ὁ Ἰγνατίος, μὴ ἔχων τὰς πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενας θεολογικὰς γνώσεις, ἔδυνατο μὲ τὸν ἀπότομον αὐτοῦ τρόπον νὰ ἐπιβίβῃ τοὺς Μωαμεθανούς νὰ βλάψωσι τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανούς. Μολοντοῦτο δὲν παρήτησε τὴν ἀπόφασιν τοῦ νὰ διαδώσῃ τὴν Καθολικὴν